

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 21 juli 1914 kl. 12 m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, angående herr Molins i Dombäcksmark motion, nr 170, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skogsvårdsintressets beaktande vid uppgörandet av planer för avdikningsanslagens användande m. m.

I motion inom andra kammaren, nr 170, har herr Molin i Dombäcksmark hemställt, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1:o) att Kungl. Maj:t täcktes tillse, vilka åtgärder lämpligen må kunna vidtagas i syfte att vid de planer, som av vederbörande lantbruksingenjörer uppgöras för erhållande av bidrag från de nu utgående avdikningsanslagen, skogsvårdsintresset må bliva mera än som nu sker beaktat, och

2:o) att Kungl. Maj:t desslikes ville gå i författning om utarbetandet och framläggandet av en plan för en vetenskaplig, företrädesvis växtfysiologisk, undersökning av frostdikningsproblemet.

Till stöd för denna hemställan har motionären åberopat motiveringen för sin motion nr 238 vid 1914 års första riksdag. Nämda motivering var av följande lydelse.

I premisserna till Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionens nionde huvudtitel, punkt 47, rörande höjning av det norrländska avdikningsanslaget, återfinnas några av Kungl. Maj:t tyvärr gillade principuttalanden av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och

Motionen.

lantbruksstyrelsen med anledning av en skrivelse till Kungl. Maj:t från Västernorrlands läns landsting, vilka principuttalanden äro av den betänkliga art, att jag ej kunnat underlåta att på dem fästa riksdagens synnerliga uppmärksamhet.

Min huvudanmärkning mot styrelsens uttalanden gäller den *skillnad* styrelserna velat uppdraga mellan begreppen dikning för frostländighetens minskande och dikning för skogsbörd. Styrelserna mena nu, att det norrländska avdikningsanslaget helt enkelt icke är avsett att i någon mån tjäna det skogliga intresset utan endast för uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd. Enligt min enkla syn på saken förefaller det obegripligt, att styrelserna ej förmått tänka sig den helt naturliga och nationalekonomiska kombinationen, att staten med sina anslag för frostländighetens minskande jämväl samtidigt kunde tillgodose det skogliga intresset. Staten har sannerligen ej råd att skilja på dessa saker, och på detta förhållande har Västernorrlands läns landsting i sin skrivelse velat fästa statsmakternas uppmärksamhet.

Sett från dessa synpunkter, måste det av herrar lantbruksingenjörer hittills praktiserade systemet att för åstadkommandet av frostminskning föreslå breda och djupa diken i de frostförande myrarnas mitt anses vara nationalekonomiskt oriktigt. Genom en sådan dikning, varigenom myren ej torrläggas så pass, att ens skog kan växa, torde också frostminskning av tvivelaktigt värde kunna åstadkommas.

De kungliga styrelserna tyckas anse, att verklig frostminskning kan åstadkommas, blott den hittills använda dikningsmetoden användes, varav skulle följa, att ändamålet med dikningen — minskandet av frostländighet för närliggande bygd — skulle förfuskas eller omöjliggöras, därest dikningen utfördes så, att marken gjordes tjänlig till skogsbörd. Jag vägrar tro, att de bägge kungliga styrelsernas herrar ledamöter kunna stå för slik åsikt. All praktisk erfarenhet torde tvärtom giva vid handen, att den *effektiva* frostminskningen först då åstadkommes, då den frostförande marken göres produktiv för skogsbörd. Därmed är icke sagt, att avdikningen ej i och för sig verkar välgörande för omkringliggande bygd i detta syfte. Men det torde numera ej vara för tidigt, att staten vid anslagsgivandet jämväl fäster sig vid frostminskningens effektivitet. Utan överdrift torde kunna påstås, att det norrländska avdikningsanslaget hittills utgått företrädesvis i filantropiskt syfte och att statsmakternas intresse för dikningsproblemet, vars lösning dock är av oerhört

stor betydelse för landet, varit och är alltför ringa. Detta torde bero på svenskens kända och erkända brist på sinne och håg för ekonomiska ting.

De kungliga styrelsernas tal om täckdikning m. m. har i detta sammanhang ej den ringaste betydelse. Den sublimes tanken, att Västernorrlands läns landsting med sitt krav på bättre användning av statsmedlen skulle menat fullständig torrläggning av myrmark till skogsbörd genom täckdikning, må stå för de kungliga styrelsernas egen räkning. Att på det sättet söka bortresonera den viktiga frågan: hur många, hur breda och hur djupa diken tarvas i ändamål att åstadkomma frostminskning och skogsbörd, synes mig minst sagt ovärdigt.

De kungliga styrelserna hava vidare låtit påskina, att Västernorrlands läns landsting velat nedbringa kostnaderna för avdikningarna genom ofullständigare avdikning. Förhållandet är dock tvärtom. I likhet med landstinget anser jag, att anslaget bör användas så, att man för minsta möjliga kostnad erhåller den mest fullständiga avdikning. Jag menar nämligen, att för den kostnad, som nu nedlägges i breda och djupa diken, varigenom myren ej torrlägges i annan mån än å den uppkastade dikesjorden, skulle myren i de flesta fall kunna helt och hållet torrläggas med mindre diken, varigenom både frostminskning och skogsbörd kunde bliva en följd. Det förhållandet, att särskilda medel finnas för skogsdikning, torde ej böra stå i vägen för en förnuftig dikning för frostländighetens minskande. Och inga medel för ändamålet äro överflödiga.

Huru i verklig mening *stor* denna fråga är torde framgå av följande i all korthet återgivna referat av ett anförande, som vid ärendets behandling i Västernorrlands läns landsting hölls av den kände industrimannen och nationalekonomen d:r Frans Kempe. Talaren meddelade bland annat, att enligt statistiken Norrland och Dalarna beräknas omfatta 25 miljoner hektar, därav cirka 5 miljoner hektar ovan skogsgränsen och sålunda ej i vidare mån användbara. Vidare hade antagits, att 3 miljoner hektar omfatta kala berg vid kusten samt sjöar och vattendrag. Det återstår då 17 miljoner hektar. Talaren hade genom utförda arbeten på skogar i södra Västerbotten och i norra Ångermanland funnit, att omkring 43 procent av arealen utgöras av försumpad mark, som i denna del av Norrland kan göras produktiv. Om man utgår från denna erfarenhet och tillämpar den på de 17 miljoner hektar, som förut omnämnts, så inne-

bär det, att omkring 7 miljoner av nu improduktiv mark skulle kunna sättas i produktivt skick. Talaren hade ock låtit på Hemsön utföra omfattande experiment och beräkningar rörande skogens kubiktillväxt på myrmarker. Därvid hade visat sig, att tillväxten utgjorde 13 à 14 kubikmeter på den ena och 17 kubikmeter på den andra myrmarken per hektar och år. Detta är något alldeles överdådigt. Men om ej ett sådant resultat i medeltal kan nås, så kan man dock med säkerhet komma till 5 kubikmeter per hektar i tillväxt eller på de 7 miljoner hektar tillhopa 35 miljoner kubikmeter. Vi använda nu 15 miljoner kubikmeter; läggas därtill de 35 miljonerna, så ha vi att räkna med 50 miljoner kubikmeter för export.

Det går inte, säger man. Talaren ville som replik mot ett sådant påstående erinra om, att då Tacitus beskrev Tyskland, var detta ett land av träsk och moras, och vi veta, att Teutoburger-skogen varit av samma beskaffenhet. Då man nu reser i Tyskland, ser man intet av allt detta. Landet är odlat och väl planerat. Vad har orsakat förändringen? Det är torrlägningsarbeten. Men vi behöva ej gå till Tyskland för att få bevis. Å en karta från 1600-talet över Uppland angivas stora trakter av landskapet såsom myrmarker. Nu åter äro dessa marker fina åkerjordar, som innehålla lermylla, och knappast någon vet, att trakterna en gång varit myrmarker. Man har dikat ut alla sorters myrar och fått resultat på alla ställen, där torrläggning ägt rum. Det är alltså en torrlägningsfråga, som ej bör lösas för långsamt. Vår tid kräver arbete. I detta fall finnes det särskilt en stor orsak att raska på, ty vårt land har så stora utländska skulder och vi ha ej annat att betala med än våra exportvaror. Därför är det nödvändigt, att vi sätta våra improduktiva marker i skick. Det har, som bekant, företagits en massa frostlandsutdikningar i Norrland. Dikningarna ha i regel skett genom att på myrmarkens djupaste ställe draga fram en stor grav, en ofta oriktig utdikning, och därför har den ej heller lyckats. Men den har kostat mycket pengar. Nu användes denna metod av herrar lantbruksingenjörer för sådan mark, som skall bära skog likaväl som för myrar avsedda till åkerjord. Det är felaktigt. Det gäller att anpassa dikningen efter det ändamål, marken skall tjäna, och efter sluttningsförhållanden, varpå talaren gav närmare exempel, hämtade från egna erfarenheter vid utdikningar bland annat av en myrmark på 4,000 tunnland, ett arbete, som pågått i 10 år. Talaren gav även exempel på att för myrmarkens ställande

i produktivt skick så kallad krondikning blir avsevärt dyrare, trots statsanslaget, än om man dikar förnuftigt och bekostar dikningen själv.

Ansökningar om statsbidrag till dikningsföretag ligga inne till ett belopp av inemot 10 miljoner kronor, och staten har att lämna 4,800,000. Det borde ligga i statsverkets intresse att öka beloppet, så att anslagen inom rimlig tid kunna beviljas. Detta bör desto hellre kunna göras, som statsbidrag numera för ifrågavarande ändamål ej utbetalas till bolag utan endast till enskilda. Denna avdikningsfråga vore enligt talarens mening *en av de viktigaste av landets spörsmål*, och därför hade han velat närmare ange sin ställning till densamma, så mycket mer som han varit med om att tillstyrka en framställning från landstinget till Kungl. Maj:t berörande densamma.

Enligt uppgifter, som jag lyckats anskaffa, har Mo & Domsjö aktiebolag, i vilket dr Frans Kempe är en av huvuddelägarne, från och med 1897 till och med 1912 dikat ej mindre än 878 mil för en kostnad av 1,806,000 kronor eller för 20,5 öre per löpmeter. Att dessa dikningar skett efter ekonomiska principer, att de torrlagt myrarna och försatt improduktiv mark till produktiv sådan, därom kan man vara förvissad. Och ingen torde heller kunna förneka, att dessa dikningar, som företrädesvis avsett skogskultur, i fråga om frostminskning för närliggande bygd äro av lägre valör än de dikningar, som uteslutande avsett att minska frostländigheten enligt herrar lantbruksingenjörers kända recept.

Jag är olyckligtvis i saknad av nödig statistik för att kunna belysa hur kostnaderna för så kallad krondikning ställer sig i medeltal per löpmeter, men med den kännedom jag har om dessa dikningar ute i bygderna är jag förvissad om att kostnaderna snarare överstiga än understiga 1 krona per löpmeter. Och ändå är effekten i torrlägningshänseende den sämsta möjliga, varmed givetvis också följer, att frostminskningen för närliggande bygd blir liten eller ringa. Om frostdikningsproblemet tvista de lärda. Meteorologerna påstå, att dikning icke inverkar på temperaturförhållandena, under det den praktiska erfarenhetens män samstämmigt intyga, att dikningen minskar frostländighet. Det är högst sannolikt, att bägge parterna ha rätt så tillvida att frostländighetens minskande genom avdikning icke beror på temperaturförhållandena utan på den genom avdikningarna minskade fuktigheten, växtcellernas ökade motstånds-

kraft etc. Vetenskapsmännen må säga vad som helst, faktum står kvar, att dikningarna äro till ovärderlig nytta mot frosten. Det kunde då tyckas som närmare undersökningar för problemets lösande vore överflödiga åtminstone i praktiskt hänseende. Men så lättvindigt får dock saken ej tagas. Om vetenskapen skulle lyckas lösa den kinkiga frågan: vilka naturkrafter, som framlockas genom avdikning av myrmarker, skulle därmed helt säkert givas riktlinjer av högt och oskattbart värde för huru dikningarna böra verkställas, så att största möjliga effektivitet kan vinnas. Denna frågas lösning anser jag vara av oerhört stor nationalekonomisk betydelse.

Det är helt enkelt bedröfligt, att vårt beprisade kultursamhälle ännu saknar varje som helst kunskap i detta viktiga ämne. Är det en dag för tidigt, att spørsmålet utredes? Våra vetenskapsmän, som statsmakterna så offervilligt underhålla, borde ju förr dess hellre gripa sig an med frågans lösning. För detta skulle de säkerligen förtjäna nationell tack i högre grad än för lärda avhandlingar om — insekter och skalbaggar i främmande länder.

Till problemet hör jämväl: Hur många, hur djupa och hur breda böra dikena vara å olika myrar och mossar för att bereda största möjliga trevnad och växtkraft åt olika växt- och trädslag? Våra kulturväxter och skogsträd behöva en viss grad av fuktighet för att trivas och växa. Vi veta egentligen ingenting om den saken heller. Det gäller då att avpassa dikningen så, att det varken dikas för mycket eller för litet. Varje ytterlighet är onyttig och kostar pengar direkt eller indirekt. Med tanke på de oändliga vidder, som böra dikas, kan varje litet missgrepp kosta miljoner, och detta icke blott i fråga om själva dikningskostnaderna utan också vad beträffar effektiviteten i fråga om frostminskningen och i fråga om den avdikade markens produktivitet.

Vid 1908 års riksdag begärde Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte bevilja medel för undersökning av detta spörsmål, men som första kammaren avslag äskandet, förföll frågan. Kungl. Maj:ts proposition, statsutskottets utlåtande samt den i kamrarna förda debatten äro i sitt slag synnerligen intressanta aktstycken. Såsom allmänt omdöme torde kunna sägas, att frågan om frostländigheten vid sagda års riksdag ej låg på alldeles rätt bog. Av statsutskottets utlåtande och debatterna synes nämligen framgå, att man i allmänhet fattat saken så, att undersökningen gällde blott och bart att konstatera,

huruvida dikningen inverkade på frostländigheten, med andra ord, att på vetenskapligt sätt söka slita tvisten mellan dem som påstodo, att dikningen ej inverkade något i detta avseende, och dem som av praktisk erfarenhet visste, att dikningarna ägde förmåga att minska frostfaran. I likhet med motståndarne till den föreslagna undersökningen finner jag, att en undersökning i enbart detta syfte vore skäligen onödig.

Hade den vetenskapliga kommissionens uppgift närmare preciserats och uppdraget utmynnat i kravet att få de ovan framlagda frågorna besvarade, torde motståndet väsentligen minskats och frågan varit bragt i hamn, så att vi nu vetat något.

Då jag nu dristar mig återupptaga denna fråga, vill jag bestämt understryka, att tyngdpunkten i det utredningsarbete, som eventuellt kan komma till stånd, bör ligga på det växtfysiologiska området. Detta, som är själva kärnan i det hela, blev 1908 alldeles förbisett. Om utredningen ej går i den riktningen att söka skingra allas vår beklagliga okunnighet i fråga om växtfysiologiens förhållande till dikningen, blir utredningen åtminstone praktiskt värdelös. Att denna sypunkt ej kommit till sin rätt år 1908 framgår företrädesvis av den omständigheten, att meningen ej syntes vara att låta någon vetenskapligt utbildad växtfysiolog deltaga i det planerade utredningsarbetet.

Med detta krav på utredning av dikningsproblemet har jag ingalunda velat lägga stenar i vägen för den av Kungl. Maj:t åskade ökningen av det norrländska avdikningsanslaget. För ökningen av anslaget finnas så många och starka skäl, att närmare ordande där-om är alldeles överflödigt. Riksdagen måste löpa linan ut och tillgodose de anslagskrav, som sedan länge legat inne. Att beträffande dessa inneliggande ansökningar framställa nya fordringar utöver dem, som återfinnas i de allmänna villkoren för statsanslagets utbekommande, vore i högsta grad olyckligt. Företagsamheten skulle avtyna eller avstanna och dyrbar tid skulle förspillas. Men däremot torde kunna ifrågasättas, om riksdagen anser sig kunna för framtiden fortsätta med anslagsgivande efter hittills gällande grunder. Till övervägande måste upptagas frågan, huruvida ej de arbetsplaner, som *hädanefter* komma att uppgöras av lantbruksingenjörerna, borde, tills vidare och intill dess frostdikningsproblemet på ett tillfredsställande sätt blir löst, utarbetas efter andra principer än nu är fallet, särskilt beträffande de dikningar, som avse frostminskning för närliggande bygd. Jag menar, att *ensidigheten* att uteslutande

taga hänsyn till frostminskningen borde ersättas med *vidsyntheten* att tillgodose *bägge de med varandra så intimt sammanhängande ändamålen, frostminskning och skogsbörd*. Ett uttalande från riksdagen i den riktningen torde i sinom tid vara till fyllest. Ej ens ett ords ändring i kungl. kungörelsen av den 31 december 1912 torde vara erforderligt. Frågan gäller ju blott, att riksdagen vid lämpligt tillfälle till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och lantbruksstyrelsens efter rättelse tolkar uttrycket »minskning av frostländhet för närliggande bygd», så att orden i fråga ej hindra *skogsintresset* att komma till sin rätt vid frostdikningsplanernas uppgörande.

Vad här ovan anförts rörande norrländska avdikningsanslaget, gäller i lämpliga delar även för allmänna avdikningsanslaget, beträffande vilket vederbörande nog ej torde tillämpa några avvikande principer.

Historik. Sedan lång tid hava, såsom i statsverkspropositionen till 1914 års första riksdag omförmäles, statsanslag utgått till understödjande av myrutdikningar och vattenavtappningar. Anslagens omfattning och benämning hava under årens lopp växlat och anslagsbeloppens storlek har stadigt ökats.

**Avdiknings-
anslagen.**

För varje år från och med år 1874 till och med år 1906 anvisade riksdagen anslag till understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet av sådana myrutdikningar och vattenavtappningar, vilkas ändamål vore att minska frostländigheten för närliggande bygd. Detta anslag avsåg landet i dess helhet. Anslagets belopp ökades småningom från 80,000 kronor till 700,000 kronor.

Vid 1906 års riksdag vidtogs den ändringen beträffande anvisandet av motsvarande medel för år 1907, att två särskilda anslag anvisades, det ena under benämning »norrländska avdikningsanslaget» och det andra under namn av »allmänna frostminskningsanslaget». Det förra av dessa anslag skulle avse understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vare sig ändamålet med företaget var uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet. Det senare anslaget avsåg däremot understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av sådana myrutdikningar och vattenavtappningar inom övriga delar av riket, vilkas ändamål var att minska frostländigheten. Det förra av dessa anslag utgick för

åren 1908—1911 med 700,000 kronor och för år 1912 med 800,000 kronor. Det senare av nyssnämnda bägge anslag utgick till och med år 1911 med 200,000 kronor årligen, men sänktes för år 1912 till 150,000 kronor. Därför ställde riksdagen år 1911 på grund av enskild motion till Kungl. Maj:ts förfogande för år 1912 ett anslag av 300,000 kronor under benämning »allmänna avdikningsanslaget» till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom andra delar av riket än de fyra norrländska länen, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker och äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd.

Vid 1912 års riksdag skedde ånyo förändringar i dessa anslag, i det att riksdagen i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag i ämnet anvisade på extra stat för år 1913 *dels* under benämning »norrländska avdikningsanslaget» till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd, ett belopp av 1,100,000 kronor, med företrädesrätt för sökande från Gävleborgs län och Dalarna att av detta belopp erhålla bidrag till högst 100,000 kronor, *dels ock* under benämning »allmänna avdikningsanslaget» till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom andra delar av riket än Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd, ett belopp av 450,000 kronor, därav högst 150,000 kronor finge utgå till avdikning av sådan mark, vars torrläggning avsåge endast minskning av frostländighet för närliggande bygd. Något »allmänt frostminskningsanslag» utgick däremot ej längre.

Anslag å samma belopp beviljades även för år 1914.

Nu gällande kungörelser angående villkoren för erhållande av bidrag från de nu omförmälda anslagen äro utfärdade den 31 december 1912.

Emellertid hava de för Norrland avsedda anslagsmedlen, trots dessa högst betydliga höjningar i anslagsbeloppet, icke blott årligen till fullo åtgått utan visat sig otillräckliga, i det att ansökningar å mycket stora belopp mäst av brist på medel årligen undanskjutas,

varigenom en högst avsevärd balans uppkommit. Framställningar om åtgärder i syfte att genom ökning av de tillgängliga medlen ansökningarna om bidrag från norrländska avdikningsanslaget må vinna snabbare behandling hava också till Kungl. Maj:ts ingivits av flera norrländska korporationer och myndigheter.

*Skrivelse
från Väster-
norrlands
läns lands-
ting.*

Av dessa framställningar må här särskilt redogöras endast för den, som inkommit från Västernorrlands läns landsting, emedan nämnda skrivelse framhåller samma synpunkter som de, vilka föranlett förevarande motion.

Landstinget hemställde om proposition till riksdagen om så stor höjning av det norrländska avdikningsanslaget, att den år efter år allt mera stegrade balansen av ineliggande ansökningar måtte inom rimlig tid utjämnas. Landstinget förklarade sig anse det vara av allra största betydelse, att de ofantliga norrländska myrmarkerna, så fort ske kunde, omfördes till produktiv mark. Landstinget ville emellertid i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att de dikningar, som för frostländighetens minskande i Norrland ägt rum, i allmänhet hittills utförts på ett mindre tillfredsställande sätt i så måtto, att genom dem ej vunnits någon avsevärd torrläggning, vilken dock vore den första förutsättningen för att frostländigheten skulle kunna minskas. Likaså syntes i allt för många fall den av lantbruksingenjörerna använda dikningsmetoden ej hava varit fullt rationell, varigenom densamma blivit dyrbarare än nödigt varit. Man hade nämligen tillämpat samma metod, vare sig sankmarkerna efter torrläggningen skulle användas till odling eller till skogsbörd. Vid utdikning av de förstnämnda vore torrläggning genom med varandra parallella eller i det närmaste parallella diken önskvärd. I det senare fallet kunde och borde däremot dikena förläggas där, varest den största effekten erhöles. På myr, där skog skulle uppdragas, vore nämligen på lika avstånd från varandra liggande diken icke alls nödvändiga eller ens önskvärda. Genom att taga hänsyn till dessa omständigheter syntes kostnaden kunna väsentligen nedbringas för all sådan sankmark, som skulle användas till skogsbörd, och, då denna mark utgjorde den ojämförligt övervägande delen, borde därför avsevärda belopp kunna inbesparas.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län har vid överlämnade av landstingets skrivelse, med vitsordande för

länets vidkommande av behovet av den av landstinget begärda anslagsförhöjningen, hemställt om bifall till landstingets framställning.

Med anledning av vad Västernorrlands läns landsting i ovan omförmälda skrivelse anfört i fråga om sättet för avdikningarnas verkställande hava väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen avgivit särskilt utlåtande den 15 december 1913 och därvid bland annat anfört följande.

*Utlåtande
av väg- och
vattenbygg-
nadsstyrel-
sen samt
lantbruks-
styrelsen.*

Det framställda klandret mot avdikningarna och de uppgjorda dikningsplanerna syntes huvudsakligen gälla det förhållandet, att avsevärd torrläggning ej skulle hava vunnits genom dikningarnas utförande. Torrläggningen skulle alltså blivit för ofullständig genom att de dikningsförslag följdes, som för dylika företag i allmänhet upprättades.

I detta hänseende ville styrelserna anmärka, att full torrläggning av vattenskadad mark i allmänhet vunnits endast genom täckdikning eller en detta torrläggningssätt motsvarande tegdikning. Ju längre avståndet gjordes mellan diken, desto mindre torrläggning vunnits, därest ej dikenas djup i betydlig mån ökades. Och ju flera diken, som med statsmedel skulle upptagas, desto större statsanslag erfordrades. Då emellertid det årliga statsanslaget till sådan dikning varit åren 1890 och 1891 endast 50,000 kronor, åren 1893—1895 100,000 kronor, år 1896 150,000 kronor, år 1897 200,000 kronor och år 1898 300,000 kronor och sedermera småningom ökats till det nuvarande beloppet 1,100,000 kronor, syntes det vara självfallet, att torrläggningens intensitet borde avpassas någorlunda efter anslagsbeloppens storlek, så att anslagsmedlen måtte i möjligaste mån kunna fördelas på hela Norrland. Oaktat anslaget för närvarande uppginge till 1,100,000 kronor, funnes ansökningar om dylikt bidrag hos styrelserna ineliggande till företag, vilkas sammanlagda kostnad för utförandet beräknats uppgå till omkring 9,000,000 kronor. Detta syntes böra ådagalägga, att vederbörande jordinnehavare vore väl så nöjda med den avdikning, som hittills varit vanlig, och att statsanslaget vore allt för otillräckligt för åstadkommande av blott den torrläggning, som vunnits genom anlåtande av endast den hittills vanliga metoden att i sådan plan upptaga huvudsakligast de större avloppen samt de nödvän-

digaste avlednings- och avskärningsdikena och någon gång jämväl back- eller laggdiken.

Lika litet som odlingslånen finge anslagen i fråga anses vara avsedda att utan vidare åstadkomma en fullständig torrläggning av den jord, som med tillhjälp av dessa statsbidrag avdikades. Statsbidragen måste fastmera anses avse att genom beredande av lättnad att upptaga de största och viktigaste avloppen och diken möjliggöra för den enskilda jordägaren den fullständigare torrläggning, varav han kunde vara i behov allt efter det bruk, vartill marken avsäges. Då ej ens odlingslån kunde erhållas till marks fullständiga torrläggning, enär sådant lån icke kunde lämnas för så kallad tegdikning eller täckdikning, borde ej heller anslag få påräknas till liknande detaljdikning.

Ytterligare stöd för denna sin uppfattning ansåge sig styrelserna vinna av den omständigheten, att enligt kungörelsen den 4 juli 1913 angående villkoren för erhållande och tillgodonjutande av lån ur täckdikningslånefonden lån kunde lämnas endast till sådana mindre jordbrukare, som hade högst 50 hektar åker eller annan jord, vilken vore i behov av dylikt lån. Anslag till sådan detaljdikning hade hittills ej heller ifrågasatts.

Landstinget hade vidare framhållit, att vid upprättande av dikningsplanerna samma metod följts, vare sig sankmarkerna efter torrläggningen skulle användas till odling eller till skogsbörd.

Av uttalanden i tidningspressen funnes anledning antaga, att orsaken, varför det nu ifrågasatts, att avdikning för skogsbörd borde understödjas med statsmedel, oaktat avdikningen egentligen vore avsedd för frostländighetens minskning, vore att genom skogsodling frostländigheten komme att minskas.

Den uppfattningen syntes hittills hava varit allmän, att med avdikningen i och för sig av vattensjuk mark följde frostförminskning å närliggande bygd, oavsett huruvida den avdikade marken sedermera komme att användas såsom åker, äng eller skogsmark eller om marken utgjordes av så kallade odugliga vitmossar, där odling av säd, foderväxter eller skog ej lönade sig. All avdikning av vattensjuk mark borde sålunda enligt hittills gängse åskådning anses direkt eller indirekt medföra minskande av frostländigheten för närliggande bygd. Hade avsikten med norrländska avdikningsanslaget varit att avdika mark för skogsbörd, syntes i härom gällande författning detta bort hava angivits på något sätt. I stället inne-

hölle kungörelsen den 31 december 1912 angående villkoren för erhållande och tillgodonjutande av statsbidrag från norrländska avdikningsanslaget, att detta anslag finge användas till understödjande av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländigheten för närliggande bygd. Då dessutom tillkomme den omständigheten, att för skogsodlingens befrämjande, däri även inbegrepes avdikningen för skogsodling, särskilda medel funnos anvisade, borde någon sådan enklare dikning, som Västernorrlands läns landsting syntes hava avsett till frambringande av skogsväxt, ej ifrågasättas vid uppgörande av avdikningsplaner, för vilkas utförande bidrag från norrländska avdikningsanslaget lämnades.

Då emellertid norrländska avdikningsanslaget även efter den ifrågakämda tillfälliga ökningen ändock skulle bliva, åtminstone under de närmaste åren, otillräckligt för fyllande av de anspråk, som komme att ställas på detsamma, syntes för beredande av största möjliga nytta av de tillgängliga anslagsmedlen böra utfinnas andra och lämpligare utvägar än den av Västernorrlands läns landsting föreslagna att söka göra besparingar i anslagsbeloppen genom att för sådan mark, som skulle användas endast för skogsbörd, tillgripa en ofullständigare avdikning, än den som av förrättningsmännen nu i regel föresloges.

I fråga om väganläggningar och vägförbättringar, för vilkas understödjande i begärd omfattning erforderliga anslagsmedel ävenledes vore alldeles otillräckliga, tillämpades, såsom känt, det förfaringssättet, att anslagen beviljades icke efter den ordning ansökningarna inkommit utan med hänsyn till företagens vikt och behövlighet.

Man borde därför lämpligen kunna tänka sig ett visst liknaude urval i fråga om ordningen bland de ansökningar, som vilade i avvaktan på bidrag från norrländska avdikningsanslaget, så att anslag icke, på sätt nu skedde, beviljades till företagens utförande i den ordning ansökningarna om bidrag inkommit, utan i första hand till sådana företag, vilka skulle bliva till den största nyttan för landet och befolkningen och vilkas understödjande vore mest av behovet påkallat.

Ett sådant urval bland ansökningarna förekomme i verkligheten i viss mån redan för det närvarande, enär Kungl. Maj:t funnit skäl

tillsvidare icke bevilja bidrag till sådana företag, vilka skulle helt och hållet utföras av bolag, enär bolagen tydligtvis förutsatts i allmänhet äga större ekonomisk bärkraft än enskilda intressenter.

Styrelserna redogjorde vidare för huru bestämmelserna rörande norrländska avdikningsanslaget tillkommit och vilka förändringar de undergått. Medan huvudändamålet med det nu ifrågavarande anslaget från början varit uteslutande att minska frostländigheten, hade anslaget numera kommit att allt mera avse understödjande av de vidsträckta norrländska myrmarkernas omvandling i odlingsbar mark.

Vid sådant förhållande och då, såsom nämnts, varje vattenavledning måste anses alltid i någon mån bidraga till frostländighetens minskande för närliggande bygd, syntes man därför lämpligen kunna tänka sig, bland andra, den utvägen att bland de vilande ansökningarna om bidrag från anslagsmedlen i fråga i första hand utvälja sådana, som avsåge företag, vilka skulle bli omedelbart utnyttjade för odling. Ett sådant förfarande syntes nämligen vara nationalekonomiskt sett riktigare än att, såsom nu skedde, med statsmedel söka understödja alla avdikningsföretag i den ordning ansökningarna om understöd inkomme.

Kungl. Maj:t föreslog, att norrländska avdikningsanslaget skulle för år 1915 höjas till 1,900,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att härav under år 1914 låta av tillgängliga medel förskottsvis för ändamålet utanordna 400,000 kronor samt med företrädesrätt för sökande från Gävleborgs län och Dalarna att av det för år 1915 avsedda beloppet erhålla bidrag till högst 100,000 kronor. Allmänna avdikningsanslaget föreslogs att för år 1915 utgå med samma belopp som närmast föregående år.

Dessa Kungl. Maj:ts framställningar hava av riksdagen bifallits.

*Förslag år
1908 om
vetenskaplig
undersök-
ning rör-
ande utdik-
ningens
nytta.*

Med anledning av framställning till Kungl. Maj:t om inköp för statens räkning av större mossar i södra och mellersta Sverige i och för deras utdikning, varvid som skäl för nämnda åtgärd bland annat anfördes, att det i klimatiskt hänseende vore av synnerlig vikt, att något bleve gjort för ifrågavarande mossars torrläggning, infordrades yttranden häröver från bland andra myndigheter väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen, vilka tillstyrkte framställningen, samt vetenskapsakademien.

Akademien inhämtade till en början yttranden i ämnet av sina sakkunniga ledamöter professorerna H. Hildebrandsson, S. Arrhenius, H. E. Hamberg och A. G. Högbom samt amanuensen, fil. doktorn N. Ekholm.

*Vetenskaps-
akademiens
yttrande.*

Under återopande av särskilda skriftliga uttalanden av professorerna Hildebrandsson och Hamberg samt en av professor Högbom författad, i svenska mosskulturforeningens tidskrift för år 1905, nr 2, intagen uppsats förenade sig nämnda sakkunniga uti det yttrande, att enligt deras enhälliga åsikt någon i praktiskt hänseende avsevärd minskning av frostländighet i allmänhet icke stode att vinna genom myrars utdikning, och att ej heller därigenom någon minskning av angränsande traktens frostländighet kunde åstadkommas, varför de avstyrkte, att en så betydlig summa, som den i ärendet ifrågasatta, användes till utdikning av myrar, såvida huvudsakliga ändamålet vore att därigenom förminska frostskadorna i de omkring de föreslagna utdikningarna belägna trakterna.

Professor Hamberg hade särskilt framhållit, bland annat, att utdikning och torrläggning av mossmarker, om den ej åtföljdes av jordförbättring och odling, visserligen skulle medföra en lindrig höjning av medeltemperaturen i allmänhet under den varmare årstiden, men knappast någon förminskning av den egentliga frostländigheten.

I sitt den 26 januari 1907 avgivna utlåtande anslöt sig akademien till den av dess sakkunniga ledamöter sålunda uttalade mening.

Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet lät därefter anmoda professor Hamberg att inkomma med yttrande, dels om det skulle vara lämpligt att anställa en undersökning för att utröna, huruvida utdikning av mossar minskade frostländigheten, dels huru en sådan undersökning bäst borde ordnas samt dels till vilket belopp kostnaderna härför borde beräknas.

Det sålunda infordrade yttrandet avgavs av professor Hamberg den 31 oktober 1907, och meddelas däri, att en sammankomst hållits med ovan omnämnda sakkunniga, förutom professor S. Arrhenius, samt dessutom överingenjören i lantbruksstyrelsen J. L. Rosén och botanisten vid statens skogsförsöksanstalt, fil. doktor H. Hesselman, samt att de uttalanden, som vid sammankomsten gjordes, kunde sammanfattas i följande satser.

Det vore av flera skäl lämpligt, att en undersökning anställdes för att söka utröna, huruvida utdikning av mossar skulle minska frostländigheten i deras grannskap.

Undersökningen borde ledas av en kommission, utsedd av Kungl. Maj:t och bestående av föreståndaren för meteorologiska centralanstalten såsom självskrivnen ledamot samt en meteorolog, en geolog, en representant för lantbruket och en för skogsväsendet samt eventuellt direktören för allmänna svenska frostförsäkringsbolaget. Kommissionen skulle äga utse en vetenskapligt bildad person till föreståndare för undersökningen.

Undersökningen borde utföras huvudsakligen under vegetationsperioden dels medelst fasta stationer, anordnade av föreståndaren och förlagda på lämpliga ställen på och i närheten av mossar, dels av föreståndaren och möjligen andra för saken intresserade personer medelst mera tillfälliga observationer och experimentella anordningar, bland annat i syfte att utröna dikenas betydelse för avledning av den kalla luften och därmed för förminskningen av frostfaran för omgivande trakter.

Vid de fasta stationerna borde efter några års förlopp vissa mossar utdikas.

Kostnaderna för den ifrågasatta undersökningen beräknades till dels en organisationskostnad, en gång för alla, av 6,000 kronor, dels en årlig kostnad av 7,000 kronor.

*Lantbruks-
styrelsens
yttrande*

Med anledning av detta förslag avgav lantbruksstyrelsen den 16 november 1907 begärt förnyat utlåtande, vari bland annat anfördes följande.

På sätt framginge av tredje häftet av Norrlandskommitténs tryckta betänkande, sid. 122—189, hade nämnda kommitté för utredandet av denna fråga inhämtat yttranden från sockenombud, lantmätare, skogstjänstemän, hushållningssällskapen underlydande tjänstemän, statens lantbruksingenjörer inom Norrland och Dalarna m. fl.

Av de omkring 500 svar, som inkommit, framginge med i allmänhet stor bestämdhet, att inägojordens dränering och i ännu högre grad den omgivande sankmarkens avdikning enligt erfarenhetens vittnesbörd avhjälppte eller åtminstone minskade frostländigheten. Det vore lantbruksstyrelsen icke obekant, att värdet av denna utredning från vetenskapligt håll bestritts, men det borde därvid erinras, att sagda yttranden avgivits icke tillfälligtvis utan på särskild anmodan och sålunda med full vetskap om yttrandets vikt och betydelse.

Uti sina årsberättelser och vid andra tillfällen hade statens lantbruksingenjörer, vilka på grund av sin verksamhet ofta vore i tillfälle att i dessa hänseenden göra egna iakttagelser och dessutom inhämta den jordbrukande befolkningens erfarenhet, upprepade gånger och med stor samstämmighet framhållit sumpmarkernas inverkan på en Orts frostländighet och att deras avdikande bidragit till minskning av de skadliga nattfrosterna under vegetationsperioden, synnerligast mot hösten.

På denna övertygelse grundade sig också de åtgärder från statens sida, vilka under en längre följd av år vidtagits i syfte att genom statsbidrag förmå allmänheten att avdika frostförande mark, åtgärder, som framkallat uppoffringar från de enskilda jordägarnas sida i ganska stor omfattning, då statsunderstöden utgått till en början endast med en tredjedel, men numera med hälften av kostnaden. Det vore givet, att den enskilda jordägaren icke inlåtit sig på sagda företag, vilka samtliga haft till ändamål minskandet av frostländigheten genom avdikning av mark, som till största delen ej kunnat odlas eller på annat sätt tillgodogöras, åtminstone under den närmaste framtiden, försåvitt han icke varit fullt övertygad därom att frostländigheten på detta sätt skulle minskas.

Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen avgivit förberörda utlåtande av den 14 maj 1906, hade det varit för styrelserna en känd sak, att bland vetenskapsmännen tvivel uppstått, huruvida genom avdikning av sankmarker frostländigheten inom en ort kunde minskas. Det oaktat hade styrelserna icke tvekat att avgiva förberörda förslag, som styrelserna grundat på den, såsom styrelserna ansett, fulltygade erfarenheten av att frostländigheten minskades inom en ort genom avdikning av sankmarker.

För sin del hade lantbruksstyrelsen icke någon anledning att hysa tvivel om sagda erfarenhets riktighet eller allmängiltighet och, om styrelsen rätt förstått förbemälda vetenskapsmäns yttranden i ärendet, grundade sig deras mening i nämnda hänseende utslutande på teoretiska skäl och icke på erfarenhet eller direkta undersökningar.

Under sådana förhållanden syntes det visserligen önskligt, att åtgärder vidtoges för att sagda fenomen bleve vetenskapligt förklarat, och lantbruksstyrelsen hade icke något att erinra mot det av professor Hamberg i detta hänseende framställda förslag, under förutsättning att undersökningarna komme att fortgå under tillräck-

ligt många år, så att de i möjligaste mån bleve oberoende av störande tillfälligheter samt deras resultat alltså tillförlitligt.

Vad däremot beträffade väg- och vattenbyggnadsstyrelsens samt lantbruksstyrelsens ifrågavarande framställning vore denna styrelsernas uppfattning alldeles oberoende av sagda undersökning, vilken väl torde kunna till sina orsaker förklara den erfarenhet, på vilken sagda framställning vilade, men icke vederlägga densamma, då den vore till sin verklighet fulltygad av iakttagelser, som gjorts av i ämnet sakkunniga, och detta icke under en kort tid, utan under en lång följd av år, och fortfarande dagligen kunde göras av personer, bosatta i de orter, varest företeelser inom nu ifrågavarande område förekomme.

Det syntes lantbruksstyrelsen, att det skulle vara till mycket stor skada, om vetenskapens tvekan om rätta sättet att förklara ifrågavarande faktum skulle leda till uppskjutande på obestämd tid av de åtgärder till landets förkovran, vilka av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen föreslagits, och som väl närmast åsyftade frostens förminskande, men även den ur national-ekonomisk synpunkt ej mindre viktiga frågan om tillgodogörande, där så lämpade sig, för odling och bebyggande eller för beredande av brännrotv m. m. av för närvarande odugliga marker, som därjämte, åtminstone delvis, hade en försummande inverkan på omgivande nejd.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Föredragande departementschefen anförde rörande denna sak till statsrådsprotokollet följande.

Klart vore, att, då från så kompetent håll som vetenskapsakademien uttalanden gjordes, vilka innebure ett förnekande i huvudsak av nyttan av avdikning för frostländighetens minskande, synnerligast där avdikningen ej vore förbunden med odling och jordens bearbetning, tvekan kunde uppstå, huruvida betydande belopp, avsedda att genom avdikning minska frostländigheten, fortfarande borde av riksdagen äskas. Då departementschefen, oaktat vad sålunda förekommit, likväl ansett sig böra tillstyrka, att anslag med samma ändamål och till samma belopp, som för innevarande år beviljats, begäres även för år 1909, berodde det emellertid på, att från det praktiska livets män starka röster höjts mot riktigheten av den av vetenskapsakademien uttalade åsikten, och att man därvid ansett sig kunna åberopa sig på en mångårig erfarenhets vittnesbörd. Att

under sådana förhållanden utan vidare undersökning bryta med vad som hittills av statsmakterna ansetts vara betydelsefulla åtgärder till landets och enkannerligen jordbrukets förkovran, skulle säkerligen vara förhastat, särskilt i betraktande därav att förenämnda sakkunniga själva betonat, att de icke haft till sitt förfogande några på direkt från nu föreliggande synpunkt företagna undersökningar grundade iakttagelser, varpå de kunnat bygga sin uppfattning, utan måst grunda denna på slutsatser från undersökningar, som företagits i huvudsakligen andra syften.

Departementschefen skulle emellertid icke anse sig försvarad, därest han under föreliggande omständigheter utan vidare inskränkte sig till att hemställa om förnyad framställning till riksdagen angående beviljande av nyssnämnda två anslag. De uttalanden, som från framstående vetenskapsmäns sida gjorts i ämnet, måste nämligen anses väga alltför tungt emot även den mest allmänt omfattade mening å andra håll, för att desamma utan vidare skulle kunna lämnas å sido. Det syntes honom därför av synnerlig vikt, att så snart som möjligt den av honom ifrågasatta utredningen angående utdikningens inverkan på frostländigheten komme till stånd.

I enlighet med departementschefens tillstyrkan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag av 13,000 kronor för verkställande av undersökning angående avdiknings inverkan till minskande av frostländigheten.

Statsutskottet vid 1909 års riksdag yttrade rörande denna sak, att om än i vetenskapliga kretsar den åsikten gjorde sig gällande, att i praktiskt hänseende avsevärd minskning av frostländigheten i allmänhet icke stode att vinna genom myrars utdikning, och att ej heller därigenom någon minskning i angränsande trakters frostländighet kunde åstadkommas, kunde dock till stöd för en motsatt mening åberopas den utredning, som blivit verkställd av norrlandskommittén. Av omkring 500 svar på frågeformulär, som kommittén utsände, framginge otvetydigt, att praktikens män i avseende på avdikningens inflytande på frostländigheten hyste en mot vetenskapsmännens helt och hållet avvikande uppfattning; och bekant vore, hurusom i många trakter av Norrland, där korn och potatis förut sällan kommit till mognad, numera, sedan under årens lopp omfattande utdikningar företagits, en betydlig förändring till det bättre inträtt. Det torde ock vara uppenbart, att vårt lands praktiskt an-

*Stats-
utskottets
yttrande.*

lagda lantbefolkning, som i allmänhet ej vore i den ekonomiska ställning, att den kunde på sin jord nedlägga avsevärda kostnader utan motsvarande gagn, icke skulle under årtionden hava i allt större utsträckning sökt delaktighet i de anslag, riksdagen beviljat för utdikningar, som avsett frostländighetens minskning, och även själva därför offrat arbete och betydande penningebelopp, om den ej genom erfarenhet kommit till full visshet om att de nedlagda kostnaderna varit till nytta.

Att frostländigheten minskas, då utdikningen efterföljdes av odling, förnekades icke av vetenskapens mälsmän, och följaktligen torde den av Kungl. Maj:t föreslagna utredningen, om den ansåges erforderlig, bör åstadkommas endast för att bringa klarhet i den omtvistade frågan, huruvida utdikning i och för sig bidroge till frostländighetens minskande. Genom det av Kungl. Maj:t föreslagna tillvägagångssättet syntes dock ej något tillförlitligt resultat i detta hänseende kunna uppnås. Utskottet föreställde sig nämligen, att någon förbättring i klimatiskt avseende ej stode att vinna genom enstaka mossars utdikning, utan att därtill fordrades en under en lång följd av år fortgående utdikning av de försumpade markerna inom ett större område, såsom exempelvis skett inom flera byar i Västerbottens län och i Orsa socken av Kopparbergs län. Skulle en särskild kommission för en sådan undersökning inrättas, måste följaktligen dess arbete fortgå under en betydlig tidrymd och förorsaka statsverket stora utgifter; men en så omfattande uppgift syntes Kungl. Maj:t icke hava velat tilldela den föreslagna undersökningen. Däremot syntes det utskottet, som om meteorologiska centralanstalten lämpligen skulle kunna genom anordnande av observationsstationer på sådana ställen, där utdikningar påginge och man hade anledning antaga, att de fortfarande komme att utföras, efter en följd av år förskaffade sig ett observationsmaterial, av vilket tillförlitliga slutledningar skulle kunna dragas.

Statsutskottet avstyrkte sålunda bifall till Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning, vilken också blev av riksdagen avslagen.

*Utskottets
yttrande.*

Motionärens första yrkande avser att vinna större beaktande för skogsvårdsintresset vid de avdikningar, som understödjas med statsbidrag. Såsom av den ovan meddelade historiken framgår, utgå dylika statsbidrag från två särskilda anslag, »norrländska avdikningsanslaget» och »allmänna avdikningsanslaget». Om båda dessa anslag

är det bestämt, att statsbidrag utan återbetalningsskyldighet utgå till avdikningsföretag, vare sig ändamålet med desamma är uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd. Motionärens anmärkningar mot nu tillämpat förfaringssätt gälla dock enbart de dikningsföretag, som avse minskning av frostländighet för närliggande bygd. Vid dylika företag anser motionären dikningarna böra anordnas på sådant sätt, att samtidigt med torrläggningen marken bliver lämplig för skogsbörd.

Utskottet, som livligt behjärtar syftet med motionärens nämnda framställning, har dock fått den uppfattningen, att ifrågavarande syfte torde kunna uppnås utan en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t.

Försåvitt motionen icke avser att utdikning skall ske enbart för vinnande av för skogsbörd lämplig mark — i vilket fall nuvarande bestämmelser torde lägga hinder i vägen — utan i stället att där utdikning för frostminskning äger rum och den utdikade marken, ehuru icke lämplig till åker eller äng, dock kan bli skogbärande, dikningen bör göras på sådant sätt, att marken blir lämplig för skogsbörd, sedan vattenavtappningen verkstälts, torde ifrågavarande syfte redan nu kunna uppnås. Utskottet har nämligen den säkra förvisningen, att hinder från lantbruksstyrelsens sida icke kommer att möta, att, om avdikningsplanerna icke från början äro ur nämnda synpunkt lämpligt uppgjorda, få dem så ändrade, att nyssnämnda berättigade intresse blir tillgodosett, varjämte för framtiden större hänsyn torde komma att tagas till ifrågavarande synpunkter jämväl vid avdikningsplanernas uppgörande, liksom man torde kunna förvänta ett bättre och enhetligare handhavande av hithörande ärenden över huvud, sedan desamma genom riksdagens nyligen givna bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet numera anförtrotts åt lantbruksstyrelsen ensam och samma tjänstemän sålunda komma att såväl uppgöra planerna som verkställa avsyning av det färdiga dikningsföretaget. Att nämnda synpunkter mer än hittills skett uppmärksammas, är enligt utskottets mening av största vikt ej endast med hänsyn till det skogligen intresset utan jämväl för vinnande av största möjliga minskning av frostländigheten. Det torde nämligen numera rätt allmänt erkännas, att, om också en trakts frostländighet minskas enbart genom vattenavtappningar, detta så mycket säkrare blir händelsen, om den avdikade marken, som ej är av beskaffenhet att kunna odlas, dock kan göras skogbärande. Ett stöd för denna uppfattning finner utskottet även i vetenskapsakademiens ovan

återgivna yttrande och särskilt i vad professor Hamberg i ämnet anfört.

Härjämte vill utskottet anmärka, att de erfarenheter, som gjorts av de stora norrländska trävarubolagen vid deras avdikningsföretag, ej utan vidare torde kunna läggas till grund för enskildas dikningar, enär skogsintresset för bolagen torde vara till den grad dominerande, att även sådan mark, som kunde lämpa sig till åker och äng, av dem ofta utdikas för skogsbörd, under det att huvudintresset för de enskilda torde vara att erhålla odlingsmark. Denna omständighet torde dock ej böra hindra, att de enskilda, med statsbidrag understödda dikningarna planeras något olika alltefter den avdikade markens lämplighet för odling eller skogsbörd.

I andra punkten har motionären hemställt om att Kungl. Maj:t ville gå i författning om utarbetande och framläggande av en plan för en vetenskaplig, företrädesvis växtfysiologisk, undersökning av frostdikningsproblemet.

Av historiken framgår, att en likartad framställning, då från Kungl. Maj:t, år 1908 var förelagd riksdagen, men att förslaget avslogs, huvudsakligen därför att man ej ansåg vetenskapsmännens, på teoretiska grunder fotade tvivel rörande avdikningars nytta för frostländighetens minskande vara av avgörande betydelse, då all erfarenhet syntes intyga motsatsen.

Utskottet vill såsom sin uppfattning uttala, att, om en sådan undersökning som motionären begär skulle komma till stånd, måste densamma, för att få avsedd beviskraft, utsträckas över en lång följd av år och omfatta förhållandena i olika delar av riket. Vid undersökningen måste också uppmärksammas, att lika förhållanden i alla avseenden måste råda beträffande höjdläge, avstånd från större vattendrag, vegetationens ursprungliga beskaffenhet, berggrundens art o. s. v. i fråga om dikade och ej dikade marker. Undersökningen skulle därför komma att kosta betydande summor.

Då nu, enligt vad utskottet inhämtat, vetenskapsmän i Finland, Tyskland och Amerika äro sysselsatta med undersökningar av här ifrågavarande art, och då förhållandena i dessa länder åtminstone delvis torde vara likartade med de hos oss rådande, torde resultaten av ifrågavarande utländska undersökningar kunna bliva av betydelse även för vårt land och de vetenskapliga institutioner vi äga, såsom meteorologiska centralanstalten, statens skogsförsöksanstalt m. fl., vilka, om så befinnes lämpligt, torde kunna förväntas inkomma med

förslag, vartill i utlandet gjorda rön och egna iakttagelser möjligen kunna giva anledning.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Molins i Dombäcksmark förevarande motion, nr 170, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 juli 1914.

På utskottets vägnar:

W. BÄCKSTRÖM.

I förevarande ärendes slutbehandling hava inom utskottet deltagit: herrar Bäckström, Leksell, Rosenqwist, Nilsson i Kristianstad, Molin i Dombäcksmark, Lindqvist i Kosta, Holm, Sandberg, Åkerlindh och Johansson i Brånalt.
